

Làm quen với anh Xuân Diệu

Tôi biết Xuân Diệu, thuộc thơ Xuân Diệu, nhưng không phải là người quen thân. Vì một lẽ tôi viết báo chứ không phải viết văn, có làm thơ nhưng là mấy bài thơ “thời sự”, tuy có được đăng báo nhưng thấy mình không có khả năng cho nên đã sớm từ bỏ, để chuyên tâm nghề báo. Cũng có người ở cơ quan quen thân Xuân Diệu khi đến đặt bài anh viết, nhưng tôi lại chuyên viết mảng kinh tế cho nên không có dịp liên hệ với nhà thơ lớn. Có lẽ quen và có dịp tiếp xúc với anh Xuân Diệu khi cùng anh trong một chuyến đi của đoàn nhà văn, nhà báo theo Đoàn đại biểu Mặt trận Dân tộc Giải phóng Miền Nam Việt Nam lần đầu tiên ra thăm Miền Bắc do bác sĩ Phùng Văn Cung dẫn đầu. Trong đoàn nhà văn, nhà báo đi theo có anh Xuân Diệu, anh Đoàn Minh Tuấn, tôi và anh Chỉ ở Vụ Báo chí, Ban Tuyên giáo Trung ương. Còn đoàn quay phim đi một xe riêng. Chuyến đi đó cũng có những kỉ niệm vui vui.

Lúc đó đang có chiến tranh phá hoại của không quân Mỹ, cho nên đoàn đi rất đơn giản và bí mật. Các đại biểu của Đoàn đại biểu ngồi chen nhau trong ba xe com-măng-ca “đít tròn”. Còn chúng tôi được xếp ngồi trong xe “ô tô đít vuông” cho rộng chỗ. Kính lão và kính nhà thơ lớn, chúng tôi mời nhà thơ ngồi lên ghế đầu, bên cạnh lái xe, cho đỡ sóc. Đoàn xe đi thăm các tỉnh phía Nam. Các cơ quan và nhà khách của tỉnh đều ở nơi sơ tán trong các làng ở xa thị xã. Cũng tính toán sao cho đến cơ quan thì vào cuối buổi chiều để khỏi lộ bí mật cơ quan và chỗ ở của Đoàn.

Lần đầu tiên được đón Đoàn đại biểu Miền Nam cho nên các địa phương rất phấn khởi. Tuy phải giữ bí mật, nhưng đến tỉnh nào cũng có các em học sinh xếp hàng đón chào ở gần cổng làng, lại còn có hoa tặng. Hình như bà con cũng được biết trước, cho nên chỉ vẫy cờ hoa và ném hoa chào những chiếc ô tô “đít tròn” chở đại biểu, còn đến xe chúng tôi thì thôi. Đó là điều dễ hiểu vì chúng tôi chỉ là những người đi theo phục vụ, viết bài. Nhưng tôi rất ái ngại, vì anh Xuân Diệu là nhà thơ lớn không những chúng tôi mà Đoàn đại biểu Miền Nam cũng rất kính trọng. Đến chỗ sơ tán của tỉnh Thanh Hoá cũng vậy. Các em không vẫy tay, vẫy hoa đã đành, lại còn nghe có người nói rất to: “Thôi không vẫy nữa, đây là xe bia!” Vì họ nghĩ sau xe đại biểu là xe phục

vụ, chờ bia từ Hà Nội đi theo, vì bia lúc đó rất hiếm. Tôi chắc là anh Xuân Diệu đã nghe thấy, vì thấy vẻ mặt anh hơi buồn. Xe chờ nhà thơ lớn mà lại bảo là xe chờ bia, thì không buồn sao được.

Đoàn xe đi đến nơi sơ tán của nhà khách tỉnh Nghệ Tĩnh (lúc đó chưa chia tách tỉnh) có lẽ mấy cháu học sinh ném hoa cho mấy xe đại biểu không kịp, cho nên có một bó hoa ném vào xe chúng tôi chào mừng, mà lại ném ngay vào lòng anh Xuân Diệu ngồi ở trên. Tôi buột miệng nói vui: “Đúng là đến quê Bác Hồ và Nguyễn Du cũng có khác, có hoa cho nhà thơ”. Anh Xuân Diệu ngoái lại nhìn tôi cười vui. Từ đó, đi vào phía trong, đi đến đâu tôi cũng cố ngoái cổ ra nói với người đón: “Nhà thơ Xuân Diệu đây!”. Các em học sinh xếp hàng đón Đoàn đại biểu thường biết tên nhà thơ vì được học thơ anh trong các bài văn, cho nên từ đó, tuy xe chúng tôi chỉ là xe chờ nhà văn, nhà báo nhưng cũng được vẫy hoa chào mừng. Anh Chỉ nói vui: “Xe ta ăn theo nhà thơ lớn!”. Xuân Diệu vui hẳn lên, và xem ra anh có cảm tình với tôi từ đó, và trong những ngày nghỉ thường gặp tôi tâm sự, nói về thơ ca, và cũng ngờ ý khen một số bài viết của tôi, có lẽ theo phép lịch sự.

Sau chuyến đi công tác đó, tôi cũng không có dịp gặp nhà thơ vì mỗi người một việc. Một hôm tôi đang ngồi ở ghế đá dưới gốc cây đa ở sân trụ sở báo Nhân Dân, thấy Xuân Diệu lững thững dắt xe đạp qua cổng vào sân. Tôi vội chạy ra đón và nói: “Mời anh vào nhà hầm, anh Hoàng Tùng đang làm việc ở đây”, vì tôi nghĩ anh Xuân Diệu đến gặp anh Hoàng Tùng, lúc đó là Ủy viên Trung ương Đảng, Tổng Biên tập báo Nhân dân thường trực tiếp làm việc với nhà văn, nhà thơ. Tôi nói thực bụng và mau mắn nói với anh như vậy, nhưng lại thấy anh trừng mắt, ra vẻ giận dữ nói: “Cậu tưởng tôi hay thì thụt với cấp trên hay sao, tôi không có việc gì gặp ông Tùng”. “Thế anh gặp ai để tôi chỉ chỗ cho!”, tôi nói. “Tôi gặp cậu, mời cậu đi chén thịt chó ở một hiệu mới phát hiện, rất được!”, anh nói. Thời buổi chiến tranh, hiệu ăn, thịt thà đều vắng hiếm, cho nên tìm được chỗ ăn đãi bạn không dễ. Tôi bất ngờ về lời mời của anh, nhưng cũng vui vẻ nhận lời, hẹn theo anh đến một quán ở phố Bát Đàn.

Tôi về nói chuyện với gia đình, vì mấy khi được nhà thơ lớn mời ăn. Như trên tôi đã nói là không quen thân anh Xuân Diệu, chỉ bắt đầu quen anh trong chuyến đi công tác đó, nhưng cũng nghe phong thanh

Xuân Diệu là người rất chi li, cho ai vay thì nhớ từng hào lẻ, chẳng biết có đúng hay không. Vợ tôi, bà Trâm là nhà báo cũng nghe lời đồn đại thế, cho nên vót vét tiền ở nhà đút vào túi cho tôi, nói: “Anh nhớ, dù anh Xuân Diệu mời ăn, anh nên trả tiền cho lịch sự”.

Bà chủ quán hình như quen anh Xuân Diệu cho nên xếp cho chúng tôi một bàn ăn đằng hoàng, mặc dù quán rất chật. Bữa ăn đó vui vẻ, và anh ấy khoe với mấy người bạn trẻ: “Đây là Hữu Thọ, phóng viên báo Nhân Dân, là người tri kỉ của nhà thơ. Không làm thơ nhưng biết giá trị của thơ, của nhà thơ!”. Bữa ăn cũng nhanh, vì trong chiến tranh không ai muốn khề khà. Ăn xong, tôi đứng dậy gọi bà chủ xin thanh toán tiền. Xuân Diệu lại trừng mắt nói: “Cái cậu này khinh thường tôi. Ai mời người đó trả tiền. Hôm nay tôi mời cậu thì tôi trả tiền, có sẵn tiền nhuận bút của mấy bài thơ đây. Còn cậu có lòng, sẵn tiền thì mời tôi, lúc đó cậu sẽ trả”. Thế là tôi lại hiểu cái nguyên tắc của Xuân Diệu, mà người đời thường thôi phồng, đơm chuyện.

Tôi lại có dịp bắt đầu làm quen và hiểu thêm anh Xuân Diệu như thế. Sau bữa ăn, anh rút ra một tờ giấy chép bài thơ Yêu thương đề rõ là tặng vợ chồng Hữu Thọ, còn chữ kí với cái đuôi dựng lên như mái tóc bông bênh của nhà thơ. Từ đó tôi bắt đầu quen anh và thấy rằng: Hiểu được con người thật khó!

(Báo Văn nghệ)